

Grzegorz Gołębiowski

Towarzystwo Naukowe Płockie

Wnioski odznaczeniowe i oceny personalne Sławoja Felicjana Składkowskiego, dotyczące służby w Legionach Polskich i Wojsku Polskim w latach 1914–1925

Słowa kluczowe

Sławoj Felicjan Składkowski, Legiony Polskie, wojna polsko-bolszewicka, II Rzeczpospolita, Wojsko Polskie II RP, awanse wojskowe

Streszczenie

Sławoj Felicjan Składkowski zanim został politykiem, był oficerem Legionów Polskich i Wojska Polskiego. W niepodległej Polsce przełożeni wystawiali mu wnioski odznaczeniowe za udział w walkach w latach 1914–1920, charakterystyki i oceny personalne, podkreślając jego waleczność, inteligencję, zdolności organizacyjne, wychowawcze i kierownicze. Celem artykułu jest zaprezentowanie tych ocen, dotychczas publikowanych tylko we fragmentach.

Gen. Sławoj Felicjan Składkowski zapisał się w historii Polski jako ostatni premier II Rzeczypospolitej (1936–1939) z opinią bezkrytycznego wielbiciela marsz. J. Piłsudskiego i wykonawcy jego poleceń w czasie pełnienia funkcji ministra spraw wewnętrznych. Do legendy przeszły jego podróże inspekcyjne, słynne „sławojki” i nakaz bielenia płotów. Gen. S.F. Składkowski doczekał się już trzech biografii autorstwa Arkadiusza Adamczyka¹, Marka

---

¹ A. Adamczyk, *General dywizji Sławoj Felicjan Składkowski (1885–1962). Zarys biografii politycznej*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2002.

Siomy² i Marka Czarniawskiego³, a także kilku biogramów, z których warto odnotować przygotowane przez Andrzeja Chojnowskiego⁴ oraz Piotra Staweckiego⁵. W tych publikacjach znajdujemy bardziej złożony obraz aktywności wojskowej i politycznej S.F. Składkowskiego.

Jego szybka kariera polityczna po 1926 roku mogła być pewnym zaskoczeniem, jednak gen. S.F. Składkowski należał do wyróżniających się oficerów Wojska Polskiego. Swoje zdolności organizacyjne, waleczność i zdecydowanie w podejmowaniu decyzji ujawnił już podczas służby w Legionach Polskich, w listopadzie 1918 roku, w czasie wojny polsko-bolszewickiej oraz po jej zakończeniu. Z tego czasu zachowało się kilka wniosków odznaczeniowych oraz opinii personalnych. We fragmentach były one już publikowane w opracowaniach A. Adamczyka, M. Siomy i M. Czarniawskiego oraz we wstępie autorstwa A. Adamczyka do krajowego wydania wspomnień i artykułów S.F. Składkowskiego⁶. Jednak warto je zaprezentować w całości w jednym miejscu, aby zobaczyć, jak S.F. Składkowskiego postrzegali jego bezpośredni przełożeni w czasie, kiedy nie pełnił jeszcze wysokich funkcji rządowych.

Gen. Sławoj Felicjan Składkowski w 1937 roku (ze zbiorów CAW-WBH)

---

² M. Sioma, *Sławoj Felicjan Składkowski (1885–1962). Żołnierz i polityk*, UMCS, Lublin 2005.

³ M. Czarniawski, *Sławoj Składkowski w legendzie. 1885–1962*, Wydawnictwo Ridero, Białystok 2007.

⁴ A. Chojnowski, *Felicjan Sławoj Składkowski, premier Rzeczypospolitej 15 V 1936–30 IX 1939*, [w:] *Prezydenci i premierzy Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. A. Chojnowskiego i P. Wróbla, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław–Warszawa–Kraków 1992, s. 359–373.

⁵ P. Stawecki, *Słownik biograficzny generalów Wojska Polskiego 1918–1939*, Bellona, Warszawa 1994, s. 304–305.

⁶ S.F. Składkowski, *Nie ostatnie słowo oskarżonego. Wspomnienia i artykuły*, wstęp i oprac. A. Adamczyk, LTW, Warszawa 2003, s. III–VI.

Służbę w Legionach Polskich S.F. Składkowski zaczął niemal od początku ich istnienia. Na wiadomość o wybuchu wojny i formowaniu Legionów, porzucił pracę lekarza w Sosnowcu i dogonił Legiony 14 sierpnia 1914 roku w Miechowie, gdzie zgłosił się do służby, przyjmując pseudonim „Podkowa”. Został lekarzem V batalionu, dowodzonego wtedy przez Michała Karaszewicza-Tokarzewskiego. Od tego czasu towarzyszył żołnierzom w kolejnych bojach, pełniąc funkcję lekarza 1. pp Leg., 7. pp Leg. i 5. pp Leg. Stopniowo awansował, osiągając stopień kapitana zdrowia (awans 10 maja 1916 roku)⁷.

S.F. Składkowski (pierwszy z lewej) z kolegami z Legionów w 1916 roku: mjr. Michałem Żymierskim (siedzi na ławce) i por. Janem Bratro (Wikipedia, domena publiczna)

---

⁷ Centralne Archiwum Wojskowe w Wojskowym Biurze Historycznym w Warszawie (dalej: CAW-WBH), Kolekcja Generałów i Osobistości (dalej: KGiO), Sławoj Felicjan Składkowski, sygn. I.480.506, kwestionariusz odznaczonego orderem *Virtuti Militari* z 26 lutego 1937 r.; karta ewidencyjna z 1919 r.; P. Stawecki, op. cit., s. 304; M. Sioma, *Wojskowy okres życia Felicjana Sławoja Składkowskiego 1914–1926*, „Res Historica” 1999, z. 8, s. 153–162; A. Adamczyk, op. cit., s. 12–50; M. Sioma, *Sławoj Felicjan Składkowski...*, op. cit., s. 18–68; M. Czarniawski, op. cit., e-book, s. nlb., I.1.2., I.2.1, I.2.2; *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae 1850/51–1917/18*, pod red. K. Stopki, t. 7, lit. S–Ś, Archiwum UJ, Kraków 2014, s. 298. Szerzej na temat służby S.F. Składkowskiego w Legionach zob. S.F. Składkowski, *Moja służba w Brygadzie. Pamiętnik polowy*, Bellona, Warszawa 1990.

Kwintesencją jego postawy w Legionach był wniosek na order *Virtuti Militari* V klasy, złożony przez ówczesnego dowódcę V batalionu płk. Józefa Olszynę-Wilczyńskiego⁸ 1 grudnia 1921 roku. W uzasadnieniu czytamy:

Kpt. lek. dr Składkowski Sławoj jako lekarz 3-go (7-go) pułku strzelców 1-ej Bryg. Józefa Piłsudskiego był znany całej brygadzie ze swej zimnej krwi podczas bitew, charakterystycznej odwagi, humoru i pieczołowitej opieki nad rannymi, z których wielu do dzisiejszego dnia zawdzięcza życie, ratowane przez niego wśród najcięższej nieraz walki na placu boju.

Lekarz ten w całym szeregu bitew okazał wielką energię i pracowitość. Nie zważając na pociski siejące wokół śmierć, prowadził z pogardą śmierci napoleońskiego chirurga swój plac opatrunkowy pułkowy, lustrował osobiście – zwłaszcza podczas bitew – punkty opatrunkowe lekarzy baonowych, a pomimo to miał zwyczaj szlachetnego żołnierza pomagać linii w bitwie w najrozmaitszy sposób. To popędzał konwój amunicji, czy kuchnie polowe, które pod ogniem przystanąły, to zbierał rozproszonych dezertów, których podprowadzał do pierwszej linii właściwemu dowódcy, to znów zastępował rannego lub przemęczonego adiutanta, czy oficera ordynansowego, aby jechać z rozkazem czy meldunkiem, z informacją lub po sytuację, słowem czynność bojowa nie mogła w jego umyśle stawać ani na chwilę, choćby jej ogniwa śmierć pograżyła.

Najwaleczniejszym jednak okazał się dzielny lekarz-żołnierz w trzydniowej bitwie pod Kostiuchnowką (4–6 VII 1916 r.) w moich oczach. Dzielne sanitariaty baonowe funkcjonowały świetnie; jemu pozostała się tylko funkcja odsyłania rannych w głąb. Pracował on wówczas niezamordowanie. Był jedynym łącznikiem między mną a dcą pułku (ś.p. mjrem Fleszarem⁹) i zastępował wśród straszliwego ognia huraganowego rwany ustawicznie telefon, wziętego w niewolę adiutanta V-go baonu, informatora i zbieracza sytuacji, opiekuna zwątpiałych żołnierzy i ich pocieszyciela. Świetne wykonanie podówczas zadań, jakie przypadły baonom tego pułku, przypisać można przede wszystkim w lwiej części bohaterskiej duszy kpt.

---

⁸ Józef Olszyna-Wilczyński (1890–1939), działacz Polskich Drużyn Strzeleckich, od 6 sierpnia 1914 r. w Legionach Polskich, po kryzysie przysięgowym w armii austriackiej, od listopada 1918 r. w WP, uczestnik wojny polsko-ukraińskiej i polsko-bolszewickiej, d-ca jednostek piechoty, uczestnik III powstania śląskiego, 1924–1927 d-ca 2 i 1. Brygady KOP, 1927–35 d-ca 10. DP, 1935–37 – dyr. PU WFIPW, 1938–39 – d-ca OK III Grodno, we wrześniu 1939 d-ca GO „Grodno”, 22 września 1939 r. zamordowany przez Sowieców pod Sopoćkiniami. Gen. bryg. WP z 1927 r.

⁹ Albin Satyr-Fleszar (1888–1916), z wykształcenia geolog, działacz Związku Walki Czynnej i Związku Strzeleckiego, oficer I Brygady Legionów Polskich, od 30 czerwca 1916 r. d-ca 7. pp Leg., 3 listopada 1916 r. popełnił samobójstwo po dymisji J. Piłsudskiego z funkcji d-cy I Brygady Legionów, mjr Legionów Polskich.

lek. Składkowskiego, ponieważ tenże w trzydniowym ogniu utrzymywał właściwie na ochotnika tak ważną w nowoczesnej bitwie łączność¹⁰.

W dodatkowej opinii płk J. Olszyna-Wilczyński napisał: „Jako najwaleczniejszemu lekarzowi 1-ej Brygady Legionów Józefa Piłsudskiego proponuję Virtuti Militari V kl.”.

Tak więc S.F. Składkowski, mający predyspozycje do służby w polu, nie ograniczał się do roli zwykłego lekarza wojskowego, ale był z żołnierzami także w ciężkich bojach na pierwszej linii frontu, dbał o tabor sanitarny do ewakuacji rannych i bezpośrednio nadzorował ich ewakuację. Swoim poczuciem humoru wpływał też dodatnio na morale żołnierzy. Oczywiście przeprowadzał również niezbędne operacje rannych żołnierzy w szpitalach polowych.

Sławoj Felicjan Składkowski w czasie służby w Legionach (Wikimedia. Domena publiczna)

Józef Olszyna-Wilczyński w czasie służby w Legionach (Wikimedia. Domena publiczna)

¹⁰ CAW-WBH, KGiO, Sławoj Felicjan Składkowski, sygn. I.480.506, wniosek na odznaczenie orderem Virtuti Militari z 1 grudnia 1921 r. VM nr 6644 przyznany dekretem Nacz. Wodza Nr 12 845/V Adj. Gen. z 17 maja 1922 r.; „Dziennik Personalny MSWojsk.” 1923, nr 2, s. 21. Zob. też: A. Adameczyk, op. cit., s. 50; M. Sioma, *Sławoj Felicjan Składkowski...*, op. cit., s. 53–54. Fotokopia wniosku: *Sławoj Felicjan Składkowski (1885 Gąbin–1962 Londyn). Lekarz, generał, premier. Katalog wystawy zorganizowanej w 130. rocznicę urodzin ostatniego premiera II Rzeczypospolitej 9 czerwca 2015 r.*, oprac. K. Bańka, Archiwum Państwowe w Płocku, Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, Płock 2015, s. 55. Na temat udziału S.F. Składkowskiego w bitwie pod Kostiuchnowką zob. S.F. Składkowski, *Moja służba w Brygadzie...*, op. cit., s. 345–368.

Jego służba w Legionach skończyła się wraz z internowaniem 21 lipca 1917 roku. Było to związane z tzw. kryzysem przysięgowym, wywołanym na rozkaz J. Piłsudskiego i polegało na odmowie złożenia przysięgi na wierność cesarzom Niemiec i Austro-Węgier. Tak jak większość oficerów Legionów, został skierowany do obozu w Beniaminowie, gdzie pozostawał ponad rok – do 2 sierpnia 1918 roku. Prowadził tam aktywną działalność na rzecz uwięzionych, m.in. organizując wykłady z medycyny. Utworzył też Beniaminowskie Towarzystwo Lekarskie, zrzeszające internowanych oficerów-lekarzy. Przez długi czas wykazywał nieprzejednaną postawę wobec Niemców, aczkolwiek w maju 1918 roku, wobec zwalniania kolejnych internowanych i przyjmowania ich do Polnische Wehrmacht, także i on złożył podanie o przyjęcie do Polskiej Siły Zbrojnej. Jednak wniosek został odrzucony i ostatecznie opuścił Beniaminów 2 sierpnia 1918 roku z zakazem służby wojskowej¹¹.

Jako podejrzany politycznie wrócił do Sosnowca i podjął pracę lekarza w kopalni „Saturn”, jednak na wiadomość o klęsce Niemiec i powrocie J. Piłsudskiego do Warszawy, włączył się w akcję rozbrajania Niemców i organizację Dowództwa Okręgu Wojskowego Będzin, gdzie objął funkcję szefa sztabu. Za swoją postawę w listopadzie 1918 roku został potem odznaczony Krzyżem Walecznych „po raz pierwszy, drugi, trzeci i czwarty”. Wniosek 14 listopada 1921 roku złożył kpt. L. Kucharski (?) z Komendy Naczelnej Polskiej Organizacji Wojskowej. Czytamy tam:

Pułkownik lekarz¹² dr Sławoj Składkowski kieruje akcją rozbrajania Niemców w Zagłębiu Dąbrowskim i samorzutnie bierze w tej akcji czynny udział [podkreślenie w oryginale – GG].

Zagłębie w zachodniej swej połowie przeznaczone było na przyłączenie do Niemiec, stąd obsadzone było specjalnie dobranymi ludźmi. Zarówno to, jak i wielka ilość burzliwego elementu robotniczego zmusiły Niemców do silniejszej obsady

---

¹¹ CAW-WBH, KGiO, Sławoj Felicjan Składkowski, sygn. I.480.506, karta kwalifikacyjna dla komisji weryfikacyjnej z 1920 r.; M. Sioma, *Wojskowy okres życia...*, op. cit., s. 162–163; A. Adamczyk, op. cit., s. 52–56; M. Sioma, *Sławoj Felicjan Składkowski...*, op. cit., s. 68–76; M. Czarniawski, op. cit., e-book, s. nlb., I.1.3, I.2.3. Szerzej zob. S.F. Składkowski, *Beniaminów 1917–1918*, wyd. 2, Instytut Józefa Piłsudskiego, Warszawa 1938.

¹² W czasie składania wniosku S.F. Składkowski był już pułkownikiem WP.

garnizonami Zagłębia niż reszty Królestwa. Garnizony te były pewne siebie ze względu na bliskość granicy.

Płk lekarz Składkowski z grupkami polskich żołnierzy przezornie nieuzbrojonych¹³ uwalnia Sosnowiec i Czeladź od Niemców. Cofających się Niemców pomimo prób przebijania się na bagnety zatrzymuje i rozbraja z podległymi mu oddziałkami na szlaku Dąbrowa, Będzin, Bytom, Sosnowiec.

Dr Sławoj Składkowski swoją akcją uniemożliwia Niemcom zabranie wielkich składów bielizny w Sosnowcu i wypiera ich po raz drugi z Czeladzi, dokąd powrócili po pierwszym wypędzeniu. Likwiduje przejście Niemców do Modrzejowa i Milowic. Rozbrojenie Niemców w całym Zagłębiu związane jest z nazwiskiem dra Składkowskiego, znanego ze swej odwagi jeszcze w 1-ej Br.[ygady] Legionów i zasługuje na wszystkie stopnie Krzyża Walecznych¹⁴.

Wniosek uzyskał poparcie mjr. SG Wacława Jędrzejewicza („Gorąco popieram jako wybitnego oficera”), majora, którego nazwiska nie udało się odczytać („popieram”) oraz ppłk. Adama Koca („Gorąco popieram”).

Do 3 lutego 1919 roku – z rozkazu J. Piłsudskiego – pozostawał w Będzinie, po czym na krótko został skierowany do komisji poborowej w Kole, a po dwóch tygodniach – mianowany szefem sanitarnym Inspektoratu Piechoty Legionów. Jednak i tutaj nie pozostawał długo, bowiem 1 kwietnia 1919 roku objął funkcję szefa sanitarnego 1. Dywizji Piechoty Legionów, którą po reorganizacji 23 maja 1919 roku przemianowano na 2. DP Leg. Dywizja operowała na Froncie Litewsko-Białoruskim. W tym czasie – 20 lutego 1919 roku – został awansowany do stopnia majora, a 7 maja 1919 roku – podpułkownika. Otrzymywał też doskonałe opinie przełożonych. Szczególnie wyróżnił się w czasie akcji na Mołodeczno i Mińsk w lipcu 1919 roku, co zaowocowało pochwałą dowódcy 2. DP Leg. gen. Bolesława

---

¹³ Słowo bardzo niewyraźnie napisane.

¹⁴ CAW-WBH, KGiO, Sławoj Felicjan Składkowski, sygn. I.480.506, wniosek na odznaczenie Krzyżem Walecznych po raz pierwszy, drugi, trzeci i czwarty z 17 listopada 1921 r.; KW nr 39 147 przyznany rozkazem S. M. I MSWojsk. 559/22 z 10 stycznia 1922 r.; „Dziennik Personalny MSWojsk.” 1922, nr 19, s. 485. Fotokopia wniosku: *Sławoj Felicjan Składkowski... Katalog wystawy*, op. cit., s. 61. Na temat działań S.F. Składkowskiego w Czeladzi i Zagłębiu Dąbrowskim w listopadzie 1918 r. zob. S.F. Składkowski, *Nie ostatnie słowo oskarżonego...*, op. cit., s. 14–15; *11 listopada w wspomnieniach najwybitniejszych obywateli Polski*, „Ziemia Radomska” 1934, nr 259, s. 3. Oczywiście Krzyż Walecznych miał jeden stopień.

Roi¹⁵ oraz wnioskiem na Krzyż Walecznych¹⁶.

Według Marka Siomy awans do stopnia podpułkownika był skutkiem pozytywnej opinii gen. B. Roi w rozkazie oficerskim dowództwa 1. DP Leg. z 18 marca 1919 roku. Przedstawiał w nim mjr. S.F. Składkowskiego jako wzór ideowego i zaangażowanego w służbę oficera. Czytamy tam:

Dra kpt. [mjr. – MS] Składkowskiego ze względu na jego niezmordowaną, pełną inicjatywy służbę oraz ze względu na jego zalety jako lekarza i oficera, podaję do awansu do rangi podpułkownika. Jak w tym tak w podobnych wypadkach, nie kierują mną chęć wynagrodzenia za wzorową służbę, która wyższą jest ponad wszystkie nagrody, ale dobro i interes służby samej. Wysuwając bowiem służbiste i ideowe jednostki na wyższe stopnie, daje się im możliwość łatwiejszej i szerszej pracy, a jednocześnie wzmacnia się sprawność, wartość i działalność dotyczącej jednostki wojskowej. W osobistym interesie każdego dowódcy leży wysuwać na wyższe stopnie wybitne i służbiste jednostki, natomiast usuwać ujemne, to też zalecam p.p. oficerom także w podległych im oddziałach skrupulatnie trzymać się

Bolesław Roja w czasie służby w Legionach (Wikimedia. Domena publiczna)

---

¹⁵ Bolesław Roja (1876–1940), ppor. armii austriackiej, od 1914 w Legionach Polskich, m.in. d-ca 4. pp, od czerwca 1917 do października 1918 w armii austriackiej, 31 października 1918 dowodził oddziałami polskimi, które zajęły Kraków, 1 listopada 1918 mianowany przez Radę Regencyjną gen. bryg., w listopadzie 1918 dowodził GO Wschód, która ruszyła na odsiecz Lwowowi, później pełnił różne funkcje dowódcze, m.in. d-cy OG Kielce i OG Pomorze, w wojnie polsko-bolszewickiej dowodził GO i krótko 2. Armią, we wrześniu 1920 r. przeszedł na własną prośbę do rezerwy, od 1 października 1922 r. w st. spoczynku, w latach 1928–1929 poseł na Sejm, nastawiony opozycyjnie do rządów J. Piłsudskiego i sanacji, w marcu 1940 aresztowany przez Niemców i wywieziony do obozu koncentracyjnego w Sachsenhausen, gdzie został zamordowany. Gen. bryg. WP z 1920 r.

¹⁶ M. Sioma, *Wojskowy okres życia...*, op. cit., s. 163–164; A. Adamczyk, op. cit., s. 56–58; M. Sioma, *Sławoj Felicjan Składkowski...*, op. cit., s. 78–86; M. Czarniawski, op. cit., e-book, s. nlb., I.3.1.

tej metody bez względu na sympatie i antypatie osobiste, a to tak w interesie służby, jak i ich osobistym¹⁷.

Trzeba przyznać, że treść rozkazu jest dosyć dziwna, jakby gen. B. Roja tłumaczył się przed korpusem oficerskim Dywizji z przedstawienia mjr. S.F. Składkowskiego do awansu z jednoczesną sugestią, że go nie darzy specjalną sympatią. Natomiast w rozkazie oficerskim z 5 lipca 1919 roku, dowódca 2. DP Leg. poświęcił mu krótki fragment: „Za najgorliwsze i pełne zrozumienia spełnienie obowiązków w czasie całej akcji na Mołodeczno dziękuję w imieniu służby pp.: a) w Dowództwie Dywizji: ppłk. Składkowskiemu, jednemu z tych, który bez czekania na rozkazy sam zajęcia szuka, a z którego oddziałami sanitarnymi Dtwo Dywizji nie ma najmniejszego kłopotu (...)”¹⁸.

Już po zakończeniu wojny – 7 maja 1921 roku – szef Oddziału III (Operacyjnego) Naczelnego Dowództwa Wojska Polskiego, a w 1919 roku szef sztabu 2. DP Leg., płk Tadeusz Piskor¹⁹ złożył wniosek o odznaczenie ppłk. S.F. Składkowskiego Krzyżem Walecznych. Czytamy tam:

Płk dr Składkowski – szef sanitarny 2-ej dyw. leg. – położył wybitne organizacyjne zasługi przy formowaniu dywizji, wyszkolając wzorowo służbę sanitarną, co w początkach istnienia W.P. nie było rzeczą łatwą.

Pomimo wyjątkowo trudnych warunków na froncie białoruskim, rozciągłości odcinka dywizji ponad 180 klm (od jeziora Narocz do puszczy Nalibockiej) i ciężkich walk przy zdobywaniu Mołodeczna, a zwłaszcza Mińska (walki z połowy lipca 1919 r.) – dzięki nieprzebranej energii płk. dr. Składkowskiego ranni zawsze byli opatrzeni i transportowani do szpitala.

Zawsze na linii w najkrytyczniejszym miejscu umiał przez spokój i temperament wpływać dodatnio na młodego żołnierza, organizując jednocześnie sprawnie pracującą służbę sanitarną.

---

¹⁷ Cyt. za: M. Sioma, *Sławoj Felicjan Składkowski...*, op. cit., s. 83.

¹⁸ Cyt. za: *ibidem*, s. 84.

¹⁹ Tadeusz Piskor (1889–1951), działacz ZWC i Związku Strzeleckiego, od sierpnia 1914 r. w Legionach Polskich, 1917–1918 internowany w Beniaminowie, od listopada 1918 r. w WP, gdzie pełnił funkcje sztabowe, latem 1920 r. szef Oddziału III ND, od grudnia 1921 szef Biura Ścisłej Rady Wojennej i II wiceminister spraw wojskowych, 1925–1926 d-ca 28. DP, 1926–1931 szef SG, 1931–1939 – inspektor armii, we wrześniu 1939 d-ca Armii „Lublin”, od 20 września 1939 w niewoli niemieckiej, od 1945 r. w Londynie, gdzie zmarł w 1951 r. W 1990 r. urna z jego prochami została pochowana na cmentarzu w Tomaszowie Lubelskim. Gen. dyw. WP z 1928 r.

Niezależnie od tych prac w chwilach ciężkich walk, poprzedzających zajęcie Mińska Płk Składkowski z narażeniem życia pełnił funkcję oficera łącznikowego między wysuniętymi na dużej przestrzeni oddziałami dywizji, dojeżdżając z rozkazami do linii tyralierskich, zawsze pełen dowcipu żołnierskiego²⁰.

Na wniosku znajduje się adnotacja „nie – brakuje opinii – nie”, co by oznaczało, że Krzyża Walecznych wówczas nie otrzymał, ponieważ wniosek nie spełniał wymogów formalnych²¹.

W karcie ewidencyjnej z 1919 roku dowódca 2. DP Leg. gen. B. Roja tak go scharakteryzował: „Pierwszorzędny organizator, energiczny, zapobiegliwy i żołnierz w każdym calu. B.[ardzo] służbisty i zdolny lekarz. Nadaje się na szefa sanit.[arnego] przy najwyższych jednostkach, także na ministra spr.[aw] wojsk.[owych]”. Dowódca Frontu Litewsko-Białoruskiego gen. Stanisław Szeptycki dopisał: „Doskonały szef sanitarny Dywizji”. Szef sanitarny Naczelnego Dowództwa WP ppłk Wojciech Rogalski 18 września 1919 r. dodał: „Bardzo dobry – czysty charakter – typ i wzór lekarza wojskowego pod każdym względem. Jako lekarz zawodowy bezcenny, nadaje się na wyższe kierujące stanowiska i zasługuje na awans”²².

Tadeusz Piskor w Legionach w 1916 roku (Wikimedia. Domena publiczna)

---

²⁰ CAW-WBH, KGiO, Sławoj Felicjan Składkowski, sygn. I.480.506, wniosek na odznaczenie Krzyżem Walecznych z 7 maja 1921 r. Fotokopia wniosku: *Sławoj Felicjan Składkowski... Katalog wystawy*, op. cit., s. 60.

²¹ Do każdego wniosku odznaczeniowego powinny być dołączone opinie przełożonych kolejnych szczebli, czego w tym przypadku brakowało, więc wniosek nie spełniał wymogów formalnych.

²² CAW-WBH, KGiO, Sławoj Felicjan Składkowski, sygn. I.480.506, karta ewidencyjna z 1919 r.; zob. też: A. Adameczyk, op. cit., s. 61; S.F. Składkowski, *Nie ostatnie słowo...*, op. cit., wstęp A. Adameczyka, s. IV; M. Sioma, *Sławoj Felicjan Składkowski...*, op. cit., s. 83–84, 86.

Według Marka Siomy ocena gen. B. Roja była zbyt optymistyczna. S.F. Składkowski nie posiadał kwalifikacji do zajęcia stanowiska ministra spraw wojskowych z powodu braku przygotowania i doświadczenia w pełnieniu funkcji sztabowych²³.

W skróconej wersji karty ewidencyjnej dowódca 2. DPŁeg. gen. B. Roja napisał: „Świetny szef sanit.[arny] dywizji. Energiczny, ruchliwy, przedsiębiorczy, sumienny”. Gen. S. Szeptycki dodał: „Doskonały szef sanitarny, pełen energii i inicjatywy”²⁴. W karcie kwalifikacyjnej dla komisji weryfikacyjnej gen. B. Roja napisał: „Energiczny i przedsiębiorczy, doskonały organizator. Bardzo dobry”²⁵.

We wrześniu 1919 roku 2. DPŁeg. weszła w skład Grupy Operacyjnej gen. Lucjana Żeligowskiego i ppłk S.F. Składkowski objął funkcję szefa sanitarnego Grupy. Kwaterował w Mińsku, jednak, ponieważ nie lubił pracy biurowej, często wyjeżdżał w teren na inspekcje podległych sobie oddziałów sanitarnych. W połowie grudnia 1919 roku znowu zmienił przydział. Dekretem naczelnego wodza J. Piłsudskiego został szefem sekcji organizacyjnej Departamentu Sanitarnego MSWojsk²⁶.

Jednak ta funkcja zupełnie mu nie odpowiadała i na własną prośbę 7 czerwca 1920 roku wrócił na front jako szef sanitarny Grupy Operacyjnej Jazdy gen. Jana Sawickiego. W tym czasie – 29 maja 1920 roku – został awansowany do stopnia pułkownika lekarza ze starszeństwem od 1 czerwca 1919 roku²⁷. Pełnienie nowej funkcji nie trwało długo, bo 11 sierpnia 1920 roku Grupa Operacyjna Jazdy została rozwiązana i płk S.F. Składkowski otrzymał przydział na analogiczne stanowisko w Grupie Dolnej Wisły gen. Mikołaja Osikowskiego. Jej zadaniem była obrona linii Wisły od Modlina do rejonu Włocławka, a zwłaszcza obrona mostów w Wyszogrodzie, Płocku oraz Włocławku i zapobieżenie sforsowania

---

²³ Ibidem, s. 84.

²⁴ CAW-WBH, KGiO, Sławoj Felicjan Składkowski, sygn. I.480.506, karta ewidencyjna z 1919 r.

²⁵ CAW-WBH, KGiO, Sławoj Felicjan Składkowski, sygn. I.480.506, karta kwalifikacyjna dla komisji weryfikacyjnej z 1919 r.

²⁶ CAW-WBH, KGiO, Sławoj Felicjan Składkowski, sygn. I.480.506, karta ewidencyjna z 1921 r.; M. Sioma, *Wojskowy okres życia...*, op. cit., s. 165; A. Adamczyk, op. cit., s. 58–59; M. Sioma, *Sławoj Felicjan Składkowski...*, op. cit., s. 86–88; M. Czarniawski, op. cit., e-book, s. nlb., I.3.2.

²⁷ CAW-WBH, KGiO, Sławoj Felicjan Składkowski, sygn. I.480.506, lista kwalifikacyjna z 1924 r.; „Dziennik Personalny MSWojsk.” 1920, nr 22, s. 459, awansowany dekretem naczelnego Wodza L. 2166 z 29 maja 1920 r.

Wisły przez jednostki IV Armii rosyjskiej. W czasie walk o Płock 18–19 sierpnia 1920 roku S.F. Składkowski znajdował się w szpitalu polowym w Ciechomicach na lewym brzegu Wisły.

W Grupie gen. M. Osikowskiego pozostawał do 29 sierpnia 1920 roku, kiedy został ponownie przeniesiony do Departamentu Sanitarnego MSWojsk. i skierowany jako delegat Departamentu do Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Czerwonego Krzyża, którym kierował wtedy gen. Józef Haller. Jego zadaniem była koordynacja działań PTCK i wojskowych oddziałów sanitarnych w zakresie pomocy rannym w warunkach trwającej jeszcze wojny z Rosją bolszewicką. W PTCK zastał go rozejm w wojnie polsko-bolszewickiej, zawarty 12 października 1920 roku. W ten sposób zakończył swój udział w wojnie i 10 listopada 1920 roku wrócił do Departamentu Sanitarnego MSWojsk. z zadaniem inspekcji oddziałów sanitarnych²⁸.

W tym czasie – 20 września 1920 roku – szef sztabu Armii Rezerwowej płk Stanisław Burhardt-Bukacki²⁹ złożył wniosek o order *Virtuti Militari* dla S.F. Składkowskiego. W opisie czynu czytamy:

Płk lek. dr Składkowski jako szef sanitarny Armii Rezerwowej wyróżnił się niezwykłą energią, dzięki której możliwa była szybka i sprawna ewakuacja prawie 3000 rannych w ciągu dwóch tygodni w terenie pozbawionym dróg i mającym dla całej armii jedną linię kolejki wąskotorowej. Płk Składkowski, pracując dzień i noc, docierał do najbardziej wysuniętych oddziałów frontowych, kontrolując sposób pełnienia służby sanitarnej³⁰.

---

²⁸ CAW-WBH, KGiO, Sławoj Felicjan Składkowski, sygn. I.480.506, karta ewidencyjna z 1921 r.; S.F. Składkowski, *Nie ostatnie słowo oskarżonego...*, op. cit., s. 33–36; M. Sioma, *Wojskowy okres życia...*, op. cit., s. 165–166; A. Adamczyk, op. cit., s. 59–60; M. Sioma, *Sławoj Felicjan Składkowski...*, op. cit., s. 89–97; M. Czarniawski, op. cit., e-book, s. nlb., I.3.2; G. Gołębiowski, *Płock 1920*, Bellona, Warszawa 2018, s. 118.

²⁹ Stanisław Burhardt-Bukacki (1890–1942), przed 1914 r. członek organizacji paramilitarnych, od 1914 r. w Legionach Polskich (1. pp i 5. pp), gdzie stopniowo awansował, 1917–1918 internowany w Beniaminowie, w październiku 1918 kmdt POW okupacji austriackiej, w listopadzie 1918 r. szef sztabu DOG Lublin, a potem DOG Warszawa, od 17 maja 1920 szef sztabu Armii Rezerwowej, potem pełnił różne funkcje dowódcze i sztabowe, m.in. w 1926 r. II wiceminister spraw wojskowych, 1933–1935 – II z-ca szefa SG, 1935–1939 inspektor armii, 9 listopada 1939 szef Polskiej Misji Wojskowej we Francji, w 1940 d-ca oddziałów polskich w Szkocji, gdzie zmarł w 1942 r. Gen. dyw. WP.

³⁰ CAW-WBH, KGiO, Sławoj Felicjan Składkowski, sygn. I.480.506, wniosek na odznaczenie orderem *Virtuti Militari* z 20 września 1920 r.

Oficer biura Kapituły Orderu Virtuti Militari, który go rozpatrywał napisał: „Czyn nie bojowy, nie”. Oznaczało to, że wniosek nie kwalifikował się na odznaczenie Virtuti Militari, bowiem, zgodnie ze statutem orderu, przyznawano go za czyny bojowe z narażeniem życia, a w tym wypadku nie miało to miejsca. Poza tym brakowało opinii innych przełożonych. Ostatecznie – jak wynika z zachowanej karty inwentarzowej i numeru sygnatury na wniosku – S.F. Składkowski otrzymał Krzyż Walecznych.

Po zakończeniu wojny polsko-bolszewickiej, kontynuował karierę wojskową. W 1921 roku został skierowany na kurs Wyższej Szkoły Sztabu Generalnego, czego efektem była opinia wystawiona przez dyrektora kursu płk. Louisa Faury’ego³¹, który tak ocenił swego kursanta:

- Pan pułkownik Składkowski Sławoj uczestniczył w trzech wyjazdach Sztabu Generalnego.
- We wszystkich ćwiczeniach potwierdził swoje kompetencje, zdolności decyzyjne i organizacyjne, wyróżniał się prostymi, szybkimi rozwiązaniami, zawsze adekwatnymi do sytuacji.
- Charakter silnie ukształtowany, o imponującej energii. Dzięki swojemu nieustannemu dobremu humorowi zyskał sympatię wszystkich.
- O szczególnie solidnej budowie fizycznej, znosił bez wysiłku próby odpornościowe odbyte w czasie wędrowek zarówno pieszych jak i konnych.
- W Poznaniu zaprezentował kompanię sanitarną, doskonale zorganizowaną i dowodzoną z wigorem.
- Wywarł szczęśliwy [doskonały] wpływ na Szkołę Sztabu Generalnego; udało mu się dowiedzieć, że relacje między Dowództwem i wydziałami są nie tylko niezbędne, ale również łatwe w realizacji, jeśli tylko obydwie strony wykazują się dobrą chęcią i zaufaniem³².

---

³¹ Louis Faury (1874–1947), w czasie I wojny światowej oficer armii francuskiej, 1919–1920 przydzielony do Francuskiej Misji Wojskowej w Polsce, 1921–1928 dyr. nauk w WSWoj. w Warszawie, 1929–1936 po powrocie do Francji pełnił funkcje sztabowe, m.in. d-ca 3. DP, od 1936 r. w rezerwie jako gen. dyw., w sierpniu 1939 szef Francuskiej Misji Wojskowej w Polsce, potem współpracował z gen. W. Sikorskim, 1939–1940 w Misji Francusko-Polskiej we Francji. Gen. dyw. z 1936 r.

³² CAW-WBH, KGiO, Sławoj Felicjan Składkowski, sygn. I.480.506, opinia płk. L. Faury z 1921 r. Tłumaczenie Larysa Michalska-Guidon. Nieco inna wersja pod względem stylistycznym zob. M. Sioma, *Sławoj Felicjan Składkowski...*, op. cit., s. 100.

Jest to zatem kolejna opinia, podkreślająca zalety charakteru, zdolności dowódcze i organizacyjne, krytyczne podejście do zagadnień organizacyjnych oraz wojskową sprężystość płk. S.F. Składkowskiego. Uwadze płk. L. Faury'ego nie uszło również jego poczucie humoru, czym zjednywał sobie ogólną sympatię kolegów.

Po przejściu wojska na etat pokojowy, corocznie każdy oficer służby stałej był oceniany przez swoich przełożonych: bezpośredniego i wyższego szczebla, według ściśle określonego i bardzo rozbudowanego formularza. Arkusz składał się z ośmiu, a potem dziewięciu

Louis Faury (Wikipedia. Domena publiczna)

punktów, w ramach których były jeszcze szczegółowe podpunkty. W każdej kategorii przewidziane były następujące oceny: wybitny (wzorowy), bardzo duży (bardzo dobry), duży (dobry), przeciętny (dostateczny), niewystarczający (niedostateczny). Obok, w ramach każdego z punktów, przewidziane było miejsce na oceny bezpośredniego przełożonego i przełożonego wyższego szczebla. Oceny szczegółowe płk. lek. Sławoja Składkowskiego za rok 1921, wystawione przez bezpośredniego przełożonego – szefa Wojskowego Instytutu Sanitarnego gen. Antoniego Religioniego³³ – wyglądały następująco:

---

³³ Antoni Ludwik Religioni (1866–1939), pochodził z Wileńszczyzny, lekarz, płk służby zdrowia armii rosyjskiej, od listopada 1918 r. w WP, najpierw w dyspozycji szefa sanitarnego DOGen. Kraków, gen. ppor. z 1920 r., a po weryfikacji gen. bryg., w 1920 r. szef sanitarny DOGen. Warszawa, 1921–1923 – szef Wojskowego Instytutu Sanitarnego, 1924–1925 – inspektor oddziałów sanitarnych w WIS, w 1925 r. przeszedł w stan spoczynku i zamieszkał w rodzinnym majątku w gm. Ejszyszki, zmarł 1 grudnia 1939 r. w Warszawie, pochowany na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach.

I – Zalety osobiste

Wyszczególnienie	Ocena
Poczucie honoru i godności własnej	Wybitne
Odwaga, zachowanie się w boju osobiście	Wybitne
Odwaga, zachowanie się w boju jako dowódca	Wybitne
Ideowość w pojmowaniu służby w armii narodowej	Wybitne
Wyrobienie charakteru	Wzorowe
Stosunek do podwładnych	Wzorowy
Dbłość o żołnierza (opisać szczegółowo i wyczerpująco)	Wzorowa
Stosunek do kolegów (poczucie koleżeństwa)	Wzorowy
Gotowość ponoszenia odpowiedzialności za swe czyny	Wybitne
Lojalność służbowa	Wzorowa
Obowiązkowość i pilność	Wzorowa
Szczerość	Nie jest mi znana
Ambicja pracy	Wybitna
Ambicja osobista	Wybitna
Poczucie obywatelskie	Wybitne
Takt i opanowanie w stosunku do społeczeństwa cywilnego	Wzorowe
Obycie towarzyskie	Wzorowe

II – Zdolności fizyczne

Wyszczególnienie	Ocena
Sprężystość cielesna	Wybitna
Ciepłota i wytrzymałość fizyczna	Wybitna
Schludność	Wzorowa
Wymowa	Wybitna
Postawa	Wybitna
Ruchliwość	Wybitna

III – Inteligencja

Wyszczególnienie	Ocena
Bystrość umysłu	Wybitna
Spryt	Wybitny
Dokładność i łatwość uczenia się	Wybitna
Orientowanie się w nowej sytuacji	Wybitna
Zdolność podchwytywania myśli obcych	Wybitna
Zdolność powzięcia rozsądnych postanowień w krytycznym położeniu	Wybitna
Zdolność wydawania jasnych i rozumnych rozkazów	Wybitna

IV – Zdolności organizacyjne

Wyszczególnienie	Ocena
Zdolność projektowania, ustalania dyrektyw i wydawania szczegółowych przepisów	Wybitna
Zmysł organizacyjny	Wybitny
Zdolność organizacyjnego przeprowadzania praktycznych planów	Wybitna
Zmysł wykonawczy	Wybitny

V – Zdolności kierownicze

Wyszczególnienie	Ocena
Inicjatywa	Wybitna
Samodzielność	Wybitna
Energia	Wybitna
Pewność siebie	Wybitna
Stanowczość	Wybitna
Zimna krew	Wybitna
Zdolność natchnienia podwładnych do gorliwości, wyrobienia posłuchu i gorliwości	Wybitna
Zmysł wychowawczy	Wybitny

VI – Zdolności wychowawcze

Wyszczególnienie	Ocena
Umiejętność dostosowania się do poziomu intelektualnego uczniów	Wybitna
Intuicja wychowawcza (psychologiczna)	Wybitna
Umiejętność zwięzłego i przystępnego wykładania	Wybitna
Umiejętność najodpowiedniejszego demonstrowania	Wybitna

VII – Ogólna wartość służby

Wyszczególnienie	Ocena
Wyszkolenie fachowe	Wybitne
Zręczność, wyrobienie, doświadczenie	Wybitne
Umiejętność osiągnięcia zamierzeń	Wybitna
Osiągnięte dodatnie wyniki służb	Wybitne

VIII [bez nazwy]

Wyszczególnienie	Ocena
Zachowanie się w służbie	Wzorowe
Zachowanie się poza służbą	Wzorowe
Czy i jak odpowiada na obecnym stanowisku?	Najzupełniej odpowiada
Czy nadaje się na wyższe?	Tak

W ocenach opisowych za rok 1921 gen. A. Religioni tak scharakteryzował płk. S.F. Składkowskiego:

- I – Zalety osobiste – Oficer wybitnej wartości osobistej pod każdym względem. O żołnierza dba bardzo, jest wymagający i jednocześnie wyrozumiały.
- II – Zdolności fizyczne – Zdolności fizyczne wybitne, do służby w polu nadaje się.
- III – Inteligencja – Inteligencja wybitna, orientuje się znakomicie.
- IV – Zdolności organizacyjne – Zdolności organizacyjne wybitne.
- V – Zdolności kierownicze – jako Inspektor oddziałów sanitarnych najzupełniej odpowiada swoim zadaniom.
- VI – Zdolności wychowawcze – Zdolności wychowawcze wybitne, czego był dowód wykładając taktykę sanitarną w W.[ojskowym] I.[nстыucie] San. [itarnym]
- VII – Ogólna wartość służby – Ogólna wartość służby wybitna, zasługuje na wyróżnienie.
- VIII – Wniosek na przydatność w służbie – Najzupełniej odpowiada [na zajmowanym stanowisku]³⁴.

Z kolei przełożony wyższego szczebla, szef Departamentu Sanitarnego MSWojsk. gen. Franciszek Zwierzchowski³⁵ napisał:

Zgodnie z opinią Kierownika W. I. S. i ja uważam płk. Składkowskiego za wybitnego oficera W.P., który może być chlubą armii na każdym zajmowanym stanowisku. Pod względem zalet osobistych mogę o nim dać opinię jak najlepszą: jest szczerym i prawym oficerem, stosunków osobistych z tym lub innym oficerem nigdy nie postawi przed dobro służby, którą doskonale zna i rozwojowi zasad której do największych wyżyn zdolny jest oddać wszystek swój czas, a nawet

---

³⁴ CAW-WBH, KGiO, Sławoj Felicjan Składkowski, sygn. I.480.506, roczne uzupełnienie listy kwalifikacyjnej za rok 1921, oceny personalne gen. A. Religioni z 22 listopada 1921 r.; zob. też: M. Sioma, *Sławoj Felicjan Składkowski...*, op. cit., s. 100.

³⁵ Franciszek Zwierzchowski (1873–1949), pochodził z Kijowszczyzny, gruntownie wykształcony dr medycyny, w 1914 r. na krótko służył w wojskowej służbie sanitarnej w armii rosyjskiej, wiosną 1918 r. przyjechał do Polski, od stycznia 1919 r. w WP, płk lek., kmdt Szpitala Zapasowego nr 1 w Warszawie, 1920–1924 szef Departamentu Sanitarnego MSWojsk., zweryfikowany w stopniu gen. bryg., od 1924 z-ca i potem p.o. szefa Administracji Armii, 1925–1926 kmdt Oficerskiej Szkoły Sanitarnej, od 30 kwietnia 1927 w st. spoczynku, przez kilka kolejnych lat inicjator i dyr. uzdrowiska Jurata na płw. Hel skim, w czasie okupacji niemieckiej pracował jako lekarz, współzałożyciel Uniwersytetu Łódzkiego, prof. UŁ, dziekan, zmarł w Łodzi i tam pochowany.

niechybnie życie całe. Wysunięty, nie zważając na swój stosunkowo młody wiek, na wysokie stanowisko inspektora, potrafił za cały czas piastowania tej godności przejawić ogromny takt służbowy, co również należy mu policzyć za wielką zaletę. Posiada bardzo dużo energii i stanowczości, jest bardzo ruchliwym i zdolnym wglądać osobiście w najdrobniejsze szczegóły życia wojskowego i zadań, które ma przed sobą. Zdradza ogromną chęć pracy żywej w bezpośrednim zetknięciu się z samym życiem wojskowym, natomiast ma mniej chęci i zamiłowania do pracy biurowej, co musi być brane pod uwagę przy wyznaczaniu mu zadań służbowych³⁶.

Gen. Franciszek Zwierzchowski
(Wikipedia. Domena publiczna)

Mamy tu zatem kolejną opinię przełożonego, piszącego o S.F. Składkowskim w samych superlatywach. Znaną już nam niechęć do pracy biurowej również można poczytywać za zaletę, bowiem 25 sierpnia 1921 roku został skierowany do Wojskowego Instytutu Sanitarnego, gdzie był inspektorem oddziałów sanitarnych. Pełnienie takiej funkcji wyłącznie zza biurka było praktycznie niemożliwe.

Prawdopodobnie z tego czasu pochodzą dwie niedatowane opinie. W pierwszej, bardzo nieczytelnej, nieznanego z nazwiska pułkownika, czytamy:

Świetnie wyszkolony wojskowo. Doskonale obeznany ze służbą zdrowia i sanitarną. Ma duże doświadczenie polowe. Wybitne pedagogiczne zdolności. Bardzo stanowczy. Nadaje się dla objęcia wyższego administracyjnego stanowiska³⁷.

---

³⁶ CAW-WBH, KGiO, Sławoj Felicjan Składkowski, sygn. I.480.506, roczne uzupełnienie listy kwalifikacyjnej za rok 1921, oceny personalne gen. F. Zwierzchowskiego z 22 listopada 1921 r.; zob. też: M. Sioma, *Sławoj Felicjan Składkowski...*, op. cit., s. 100–101; skrót: A. Adamczyk, op. cit., s. 61; S.F. Składkowski, *Nie ostatnie słowo...*, op. cit., wstęp A. Adamczyka, s. V; fotokopia opinii: *Sławoj Felicjan Składkowski... Katalog wystawy*, op. cit., s. 63.

³⁷ CAW-WBH, KGiO, Sławoj Felicjan Składkowski, sygn. I.480.506, opinia personalna, podpis nieczytelny, b.d., k. 53.

W ramach tej samej opinii gen. F. Zwierzchowski scharakteryzował go w następujący sposób:

Płk Składkowski jest szczerym i dobrym żołnierzem. Ujmuje z nadzwyczajną precyzją zadania lekarza wojskowego, jest doświadczonym administratorem i instruktorem. Posiada ogromne wiadomości z zakresu taktyki sanitarnej. Z polecanych mu inspekcji oddziałów i zakładów sanitarnych daje każdą razą nader pouczający materiał, umie go ująć w ramy jasne i dobitne. Szczerze oddany interesom wojska, jest bardzo cennym nabytkiem dla armii.

Wniosek końcowy był oczywisty: „Najzupełniej nadaje się na zawodowego oficera”³⁸.

W rocznym uzupełnieniu listy kwalifikacyjnej za rok 1922 gen. A. Religioni we wszystkich szczegółowych kategoriach dał mu oceny wybitne i wzorowe, poza szczerością, którą ocenił na dostateczny. W 1922 roku w formularzu wprowadzone drobne korekty: podpunkty *Zachowanie się w służbie i poza służbą* z punktu VIII przeszły do punktu VII (*Ogólna wartość służby*) i dodano punkt IX – *Ogólna ocena*. Reszta nie uległa zmianom. Poza tym charakterystyka płk. S.F. Składkowskiego ze strony gen. A. Religioniego nie odbiegała od tej z poprzedniego roku:

- I – Zalety osobiste – Zalety osobiste wybitne pod każdym względem.
- II – Zdolności fizyczne – Zdolności fizyczne wybitne, do służby w polu nadaje się.
- III – Inteligencja – Inteligencja wybitna, orientuje się znakomicie.
- IV – Zdolności organizacyjne – Zdolności organizacyjne wybitne.
- V – Zdolności kierownicze – Jako Inspektor oddziałów sanitarnych najzupełniej odpowiada swemu zadaniu.
- VI – Zdolności wychowawcze – Zdolności wychowawcze wybitne, czego był dowód wykładając taktykę sanitarną w Szkole Aplik.[acyjnej] Oficerów Komp.[panii] Sanit.[arnych]
- VII – Ogólna wartość służby – Wybitna
- VIII – Wniosek na przydatność w służbie – Najzupełniej odpowiada na obecnym stanowisku
- IX – Ogólna ocena – wybitna³⁹.

---

³⁸ CAW-WBH, KGiO, Sławoj Felicjan Składkowski, sygn. I.480.506, opinia gen. F. Zwierzchowskiego, b.d.; zob. też: M. Sioma, *Sławoj Felicjan Składkowski...*, op. cit., s. 98.

³⁹ CAW-WBH, KGiO, Sławoj Felicjan Składkowski, sygn. I.480.506, roczne uzupełnienie listy kwalifikacyjnej za rok 1922, oceny gen. A. Religioni z 3 listopada 1922 r.

Gen. F. Zwierzchowski napisał tylko: „Pod wszelkimi względami wybitny oficer nadający się na każde stanowisko”⁴⁰.

Od 10 stycznia do 21 kwietnia 1923 roku płk S.F. Składkowski przebywał na kursie w Doświadczalnym Centrum Wyszkozenia w Rembertowie. Po jego zakończeniu komendant Centrum płk Waław Scewola-Wieczorkiewicz⁴¹ tak go ocenił:

B. inteligentny. Umysł bardzo żywy, bystry. Duże zdolności intelektualne. Charakter szczery, pogodny, urobiony, mocny. Wytrwały. Bardzo dużej ambicji. Pracowity i z wielkim zamiłowaniem do służby wojskowej i liniowej. Bardzo duże wiadomości ogólne, wojskowo przygotowany dobrze. Bardzo zdolny. Posiada duże zalety na dowódcę⁴².

Gen. Waław Scewola-Wieczorkiewicz
(Wikipedia. Domena publiczna)

W roku 1923, w rocznym uzupełnieniu listy kwalifikacyjnej, S.F. Składkowski otrzymał następujące oceny:

- I – Zalety osobiste – Zalety osobiste wybitne pod każdym względem. O żołnierza dba bardzo, jest wymagający i jednocześnie wyrozumiały.
- II – Zdolności fizyczne – Zdolności fizyczne wybitne, do służby w polu nadaje się.
- IV – Zdolności organizacyjne – Zdolności organizacyjne wybitne.

---

⁴⁰ CAW-WBH, KGiO, Sławoj Felicjan Składkowski, sygn. I.480.506, roczne uzupełnienie listy kwalifikacyjnej za rok 1922, ocena gen. F. Zwierzchowskiego z 10 grudnia 1922 r.; M. Sioma, *Sławoj Felicjan Składkowski...*, op. cit., s. 102.

⁴¹ Waław Scewola-Wieczorkiewicz (1890–1969), członek PDS, oficer Legionów Polskich, od 1918 w WP, w latach 1919–1920 dowodził 9. pp Leg., 1921–1923 kmdt Doświadczalnego Centrum Wyszkozenia Armii, 1926–1935 d-ca 24. DP w Jarosławiu, 1935–1939 – d-ca OK X w Przemyślu, we wrześniu 1939 d-ca etapów Armii „Kraków i Armii „Karpaty”, w 1940 przedostał się do Francji z przydziałem do Inspektoratu Wyszkozenia NW, po klęsce Francji w ruchu oporu, od 1943 r. w Szwajcarii, gdzie zmarł w Genewie. Gen. bryg. z 1927 r.

⁴² CAW-WBH, KGiO, Sławoj Felicjan Składkowski, sygn. I.480.506, opinia z 10 lipca 1923 r. wydana przez płk. W. Wieczorkiewicza. Zob. też fragment opinii w: M. Czarniawski, op. cit., e-book, s. nlb., I.3.2.

- V – Zdolności kierownicze – Zdolności kierownicze wybitne.
- VI – Zdolności wychowawcze – Zdolności wychowawcze wybitne.
- VII – Ogólna wartość służby – Ogólna wartość służby wybitna.
- VIII – Wniosek na przydatność w służbie – Najzupełniej odpowiada na obecnym stanowisku.
- IX – Ogólna ocena – Wybitna⁴³.

Gen. F. Zwierzchowski natomiast napisał:

Za czas służby od 1.1.1923 do 30.IX tegoż roku płk Składkowski uwytadniał swe zdolności już na kursie dla dowódców, tam szczególnie w powierzony mu misji przedstawicielstwa Wojska Polskiego na międzynarodowym kongresie medycyny i farmacji wojskowej w Rzymie, gdzie pozyskał bardzo cenne materiały dla wojska i potrafił wśród członków kongresu pozostawić jak najlepsze wrażenie o Polsce i jej wojsku.

Z powierzonych sobie zadań służbowych wywiązywał się z zaszczytnym wynikiem. Swym doświadczeniem i wprawą pomagając w należyтым wyszkoleniu wojsk sanitarnych. Pozostaję w przekonaniu, iż w płk. Składkowskim Wojsko Polskie pozyskało wybitnego oficera, posiadającego wyjątkowe zalety i zdolności⁴⁴.

Od stycznia do połowy listopada 1924 roku płk S.F. Składkowski przebywał na kursie w École Supérieur de Guerre w Paryżu, co stanowiło duże wyróżnienie, bowiem na studia do Francji kierowano najwybitniejszych oficerów. Zaowocowało to opiniami oficerów francuskich. Szef Francuskiej Misji Wojskowej w Polsce gen. Charles Dupont 2 września 1924 roku tak pisał do ministra spraw wojskowych gen. Władysława Sikorskiego: „Podczas swego stage’u w École Supérieur de Guerre okazał się wielkim pracownikiem⁴⁵, gorliwym i nie tracącym żadnej sposobności,

---

⁴³ CAW-WBH, KGiO, Sławoj Felicjan Składkowski, sygn. I.480.506, roczne uzupełnienie listy kwalifikacyjnej za rok 1923, oceny gen. A. Religioni za 1923 r. z 29 września 1923 r.; także: A. Adamczyk, op. cit., s. 61; S.F. Składkowski, *Nie ostatnie słowo...*, op. cit., wstęp A. Adamczyka, s. V.

⁴⁴ CAW-WBH, KGiO, Sławoj Felicjan Składkowski, sygn. I.480.506, roczne uzupełnienie listy kwalifikacyjnej za rok 1923, opinia gen. F. Zwierzchowskiego z 30 września 1923 r.; skrót: A. Adamczyk, op. cit., s. 68; S.F. Składkowski, *Nie ostatnie słowo...*, op. cit., wstęp A. Adamczyka, s. V–VI; fotokopia opinii: *Sławoj Felicjan Składkowski... Katalog wystawy*, op. cit., s. 63.

⁴⁵ Lepsze byłoby określenie – bardzo pracowity.

by się wykształcić. W ogóle osiągnął wielką korzyść ze swego pobytu w Szkole⁷⁴⁶.

Znacznie bardziej rozbudowaną opinię wystawił mu 1 listopada 1924 roku dyrektor wyszkolenia Francuskiej Misji Wojskowej w Polsce płk Eugène Trousson. Czytamy w niej, w tłumaczeniu z języka francuskiego:

Podczas swego stażu w Wyższej Szkole Wojennej płk lek. SKŁADKOWSKI okazał się bardzo pracowity, gorliwy i nigdy nie marnujący okazji, by się czegoś nauczyć. Ciekawy naszych metod i sposobów pracy, starał się przyswoić naszą mentalność, co tym bardziej należy podkreślić, że jego umysł był przyzwyczajony do kompletnych i niepodważalnych rozwiązań.

Jego twardy charakter i autorytarne zapędy zdawały się słabnąć i ulegać naszemu rozumowaniu.

W sumie bardzo skorzystał z pobytu w Szkole. Wydaje się jednak, że strona techniczna organizacji i działania służby zdrowia w polu nie ma jeszcze dostatecznego wpływu na jego decyzje.

Pod bardzo szorstką powierzchownością odkrywamy wielką wrażliwość i przy różnych okazjach można było w nim dostrzec szczere przejawy głębokiej wdzięczności za otrzymane rady i nauki, którymi zaraz po powrocie do Polski zamierza podzielić się ze swoimi rodakami⁴⁷.

Tak więc we Francji płk S.F. Składkowski nie marnował czasu i pobyt na kursie starał się maksymalnie wykorzystać, aby przyswoić sobie osiągnięcia francuskiej myśli wojskowej. W październiku 1924 roku – na dwa miesiące przed zakończeniem kursu – został odwołany do kraju i wreszcie mógł objąć obowiązki szefa Departamentu Sanitarnego MSWojsk., na które to stanowisko został mianowany przez

---

⁴⁶ CAW-WBH, KGiO, Sławoj Felicjan Składkowski, sygn. I.480.506, tłumaczenie pisma gen. Ch. Dupont z 2 września 1924 r. do ministra spraw wojskowych gen. W. Sikorskiego, k. 52; M. Sioma, *Sławoj Felicjan Składkowski...*, op. cit., s. 108.

⁴⁷ CAW-WBH, KGiO, Sławoj Felicjan Składkowski, sygn. I.480.506, tłumaczenie z jęz. francuskiego opinii płk. E. Trousson z 1 listopada 1924 r., k. 51. W dokumentach jest wersja francuska (k. 50) i tłumaczenie polskie, które zostało nieco zmodyfikowane przez autora niniejszego tekstu. Zob. też: A. Adamczyk, op. cit., s. 68–69; S.F. Składkowski, *Nie ostatnie słowo...*, op. cit., wstęp A. Adamczyka, s. VI; M. Sioma, *Sławoj Felicjan Składkowski...*, op. cit., s. 108–109; M. Czarniawski, op. cit., e-book, s. nlb., I.3.2.; Fotokopia opinii: *Sławoj Felicjan Składkowski... Katalog wystawy*, op. cit., s. 64.

ministra spraw wojskowych gen. W. Sikorskiego⁴⁸ 3 kwietnia 1924 roku⁴⁹.

W 1924 roku, w rocznym uzupełnieniu listy kwalifikacyjnej, gen. A. Religioni napisał tylko: „Jak w roku 1923”, natomiast gen. F. Zwierchowski: „Podtrzymuję w całości swoje zdanie wypowiedziane o płk. Składkowskim w r. 1923 i 1922. Uważam go za zupełnie odpowiedniego na stanowisku Szefa Dep.[artamentu] Sanit.[arnego] i jestem przekonany, że kierownictwo jego wyda doskonale rezultaty. Nadaje się do awansu na generała brygady”⁵⁰.

Zgodnie z tymi sugestiami w grudniu 1924 roku, rozporządzeniem ministra spraw wojskowych gen. Władysława Sikorskiego, płk S.F. Składkowski awansował do stopnia generała brygady ze starszeństwem od 15 sierpnia 1924 roku⁵¹. W związku z tym za 1924 rok został oceniony jeszcze raz, choć oceny zostały wystawione w 1925 roku. Szef Administracji Armii gen. Stefan Majewski⁵² za punkty I–VII wpisał ocenę: „Bardzo dobra”, w punkcie VIII – „Wniosek na przydatność w służbie – Czy i jak odpowiada na obecnym stanowisku? – Bardzo dobrze” i „Ocena ogólna – Bardzo dobry szef Dep. Sanit.”. W ogólnej ocenie gen. S. Majewski napisał: „Bardzo dzielny, służbisty generał, posiada wysokie zrozumienie dla spraw sanit.[ariatu] wojskowego”. Natomiast szef Sztabu Generalnego

---

⁴⁸ Władysław Sikorski (1881–1943), działacz organizacji paramilitarnych przed 1914 r., od 1914 r. w Legionach Polskich, szef Dep. Wojsk. NKN, od 1918 r. w WP, w czasie wojny polsko-bolszewickiej d-ca 5. Armii, w latach 1922–1923 premier, 1923–1924 gen. insp. piechoty, 1924–1925 minister spraw wojskowych, 1925–1928 d-ca OK VI Lwów, potem w dyspozycji ministra spraw wojskowych, w 1936 r. współtwórca Frontu Morges, 1939–1943 premier, naczelny wódz i minister spraw wojskowych, zginął w katastrofie lotniczej 4 czerwca 1943 r. pod Gibraltarem, pochowany w Newark w Anglii, w 1993 r. ekshumowany i przeniesiony do katedry wawelskiej. Gen. broni WP.

⁴⁹ M. Sioma, *Sławoj Felicjan Składkowski...*, op. cit., s. 105, 108–109.

⁵⁰ CAW-WBH, KGiO, Sławoj Felicjan Składkowski, sygn. I.480.506, roczne uzupełnienie listy kwalifikacyjnej za rok 1924, opinie gen. A. Religioni i gen. F. Zwierchowskiego z 24 listopada 1924 r.

⁵¹ „Dziennik Personalny MSWojsk.” 1924, nr 131, s. 730.

⁵² Stefan Majewski (1867–1944), oficer armii austro-węgierskiej, w której walczył w I wojnie światowej, od grudnia 1918 r. w WP, zweryfikowany w stopniu gen. ppor., pełnił głównie wyższe funkcje sztabowe, m.in. d-ca Wyższej Szkoły SG, w 1921 r. szef Polskiej Misji Wojskowej we Francji, 1922–1924 szef OK IV Łódź, 1924–1925 szef Adm. Armii, od 31 sierpnia 1926 w st. spoczynku. Zmarł 31 sierpnia 1944 w Słonawach w pow. Oborniki, gdzie został pochowany.

gen. Stanisław Haller dopisał: „Jako szef dep. nie dał się jeszcze poznać”⁵³.

W 1925 roku gen. S. Majewski nie napisał praktycznie nic nowego. Punkty I–VII „Jak w roku 1924”, natomiast w ogólnej ocenie: „Bardzo dobry szef Dep. VIII. Ocena moją za rok 1924 podtrzymuję w pełni”⁵⁴.

Były to ostatnie opinie personalne, wystawione przez przełożonych gen. S.F. Składkowskemu, bowiem po przewrocie majowym 1926 roku zaczął pełnić funkcje polityczne (komisarza rządu na miasto stołeczne Warszawę, ministra spraw wewnętrznych, II wiceministra spraw wojskowych i premiera) i nie podlegał już takiemu opiniowaniu. Odtąd był oceniany na płaszczyźnie politycznej, przede wszystkim przez J. Piłsudskiego, ale także swoich podwładnych oraz całe społeczeństwo.

Zaprezentowany materiał pozwala postawić tezę, że płk/gen. S.F. Składkowski w pierwszej połowie lat 20. należał do wyróżniających się oficerów Wojska Polskiego, czego dowodem może być chociażby fakt wysłania go na studia do Paryża oraz doskonałe oceny personalne. Wszyscy przełożeni podkreślali jego wszechstronne zdolności: kierownicze, organizacyjne, wychowawcze oraz wybitną inteligencję i zalety osobiste. W połączeniu z wiernością Józefowi Piłsudskiemu zaowocowało to karierą polityczną po 1926 roku. J. Piłsudski niewątpliwie znał jego zalety i lojalność, więc sięgnięcie po

Gen. Stefan Majewski
(Wikimedia. Domena publiczna)

---

⁵³ CAW-WBH, KGiO, Sławoj Felicjan Składkowski, sygn. I.480.506, roczne uzupełnienie listy kwalifikacyjnej za rok 1924, ocena gen. S. Majewskiego z 8 kwietnia 1925 r. oraz gen. S. Hallera [b.d.]; A. Adamczyk, op. cit., s. 69.

⁵⁴ CAW-WBH, KGiO, Sławoj Felicjan Składkowski, sygn. I.480.506, roczne uzupełnienie listy kwalifikacyjnej za rok 1925, ocena gen. S. Majewskiego z 6 grudnia 1925 r.; A. Adamczyk, op. cit., s. 69.

niego po przewrocie majowym nie było przypadkiem. Ze swojego punktu widzenia na S.F. Składkowskim się nie zawiódł. Jako minister spraw wewnętrznych posłusznie wykonywał wszystkie polecenia Marszałka, a i potem pozostał wiernym żołnierzem Komendanta.

Grzegorz Gołębiwski

Bibliografia

Źródła archiwalne

Centralne Archiwum Wojskowe w Wojskowym Biurze Historycznym im. gen. broni Kazimierza Sosnkowskiego w Warszawie

Kolekcja Generałów i Osobistości

Sławoj Felicjan Składkowski, akta personalne, sygn. I.480.506

Źródła drukowane

„Dziennik Personalny MSWojsk.” 1920, 1922, 1923, 1924.

Pamiętniki i wspomnienia

11 listopada w wspomnieniach najwybitniejszych obywateli Polski, „Ziemia Radomska” 1934, nr 259.

Składkowski Sławoj Felicjan, *Beniaminów 1917–1918*, wyd. 2, Instytut Józefa Piłsudskiego, Warszawa 1938.

Składkowski Sławoj Felicjan, *Moja służba w Brygadzie. Pamiętnik polowy*, Bellona, Warszawa 1990.

Składkowski Sławoj Felicjan, *Nie ostatnie słowo oskarżonego. Wspomnienia i artykuły*, wstęp i oprac. A. Adamczyk, LTW, Warszawa 2003.

Opracowania

Adamczyk Arkadiusz, *Generał dywizji Sławoj Felicjan Składkowski (1885–1962). Zarys biografii politycznej*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2002.

Chojnowski Andrzej, *Felicjan Sławoj Składkowski, premier Rzeczypospolitej 15 V 1936–30 IX 1939*, [w:] *Prezydenci i premierzy Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. A. Chojnowskiego i Piotra Wróbla, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław–Warszawa–Kraków 1992.

Corpus studiosorum Universitatis Jagellonicae 1850/51–1917/18, pod red. K. Stopki, t. 7, lit. S–Ś, Archiwum UJ, Kraków 2014.

Czarniawski Marek, *Sławoj Składkowski w legendzie. 1885–1962*, Wydawnictwo Ridero, Białystok 2007.

Gołębiowski Grzegorz, *Płock 1920*, Bellona, Warszawa 2018.

Sioma Marek, *Sławoj Felicjan Składkowski (1885–1962). Żołnierz i polityk*, UMCS, Lublin 2005.

Sioma Marek, *Wojskowy okres życia Felicjana Sławoja Składkowskiego 1914–1926*, „Res Historica” 1999, z. 8.

Sławoj Felicjan Składkowski (1885 Gąbin–1962 Londyn). Lekarz, generał, premier. Katalog wystawy zorganizowanej w 130. rocznicę urodzin ostatniego premiera II Rzeczypospolitej 9 czerwca 2015 r., oprac. K. Bańka, Archiwum Państwowe w Płocku, Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, Płock 2015.

Stawecki Piotr, *Słownik biograficzny generałów Wojska Polskiego 1918–1939*, Bellona, Warszawa 1994.

Bardzo dziękuję mgr Larysie Michalskiej-Guidon za przetłumaczenie opinii płk. Louisa Faury’ego.

Decoration Requests and Personal Assessments of Sławoj Felicjan Składkowski Concerning Service in the Polish Legions and the Polish Army in the Years 1914–1925

Keywords

Sławoj Felicjan Składkowski, Polish Legions, Polish-Soviet war, Second Polish Republic, Polish Army of the Second Republic, military promotions

Abstract

Before becoming a politician, Sławoj Felicjan Składkowski was an officer in the Polish Legions and the Polish Army. In independent Poland, his superiors issued requests for decorating him for his participation in the battles of 1914–1920, as well as descriptions and personal assessments, emphasizing his bravery, intelligence, organisational, educational and leadership skills. The purpose of this article is to present these assessments, so far published only in excerpts.

Anträge auf Auszeichnungen und persönliche Beurteilungen von Sławoj Felicjan Składkowski, betreffend seinen Dienst in den polnischen Legionen und in der polnischen Armee in den Jahren 1914–1925

Schlüsselwörter

Sławoj Felicjan Składkowski, Polnische Legionen, Polnisch-Sowjetischer Krieg, Zweite Polnische Republik, Polnische Armee der Zweiten Republik, militärische Beförderungen

Zusammenfassung

Bevor er Politiker wurde, war Sławoj Felicjan Składkowski Offizier der polnischen Legionen und in der polnischen Armee. Im unabhängigen Polen stellten ihm seine Vorgesetzten Anträge auf Auszeichnungen für seine Teilnahme an den Kämpfen in den Jahren 1914–1920, Charakteristiken und persönliche Beurteilungen aus, in denen seine Tapferkeit, Intelligenz, Organisations-, Erziehungs- und Führungsfähigkeiten hervorgehoben wurden. In diesem Artikel sollen diese bisher nur bruchstückhaft veröffentlichten Beurteilungen vorgestellt werden.

Наградные листы и персональные оценки Славоя Фелициана Складковского, касающиеся его службы в Польских легионах и Войске Польском в 1914–1925 гг.

Ключевые слова

Славой Фелициан Складковский, Польские легионы, польско-советская война, довоенная Польша, довоенное Войско Польское, военные повышения

Резюме

Прежде чем стать политиком, Славой Фелициан Складковский был офицером Польских легионов и Войска Польского. При независимой Польше его командиры выдавали ему наградные листы за участие в боях 1914–1920 годов, характеристики и персональные оценки, подчеркивающие его храбрость, ум, организаторские, воспитательные и лидерские качества. Цель данной статьи – ознакомить читателя с содержанием этих документов, ранее публиковавшихся лишь в отрывках.